

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

سنی مہندی دی خوشبو

گندھارا ہندکو اکیڈمی پشاور

سِنی مہندی دی خوشبو

(ہندکو شاعری)

شاعری
رانی بانو

جملہ حقوق بحق گندھارا ہندکو اکیڈمی محفوظ ہیں

سنی مہندی دی خوشبو	نام کتاب
رانی بانو	شاعر
شاعری	موضوع
علی اویس خیال	کمپوزنگ
محمد ثاقب حسین	سرورق
2018ء	سال اشاعت
محمد ضیاء الدین،	اہتمام اشاعت
چیف ایگزیکٹو کمیٹی، جی ایچ اے	
F.235/17	جی ایچ اے اشاعت حوالہ
300 روپے	قیمت
گندھارا ہندکو اکیڈمی پشاور	پبلشر
جی ایچ اے لیزر پرنٹنگ پریس، پشاور	پرنٹنگ
978-969-687-214-6	ISBN No.
گندھارا ہندکو اکیڈمی، 2 چنار روڈ،	ملنے کا پتہ
آبدرہ، یونیورسٹی ٹاؤن پشاور	

گندھارا ہندکو اکیڈمی پشاور

2- چنار روڈ، آبدرہ، یونیورسٹی ٹاؤن، پشاور

091-9216223, 9216224

www.gandharahindko.com

انتساب

میرے سورے

جناب عبدالحمید

(ڈپٹی سیکرٹری بورڈ آف ریونیو

سول سیکرٹریٹ کے پی پشاور)

دے ناں

جھیڑے منوں فلاسفر کہندے ائے

کاش اچ زندہ ہوندے

رانی کوئی کہہ کے دسے
جمراں غزل منے کئی اے

تعارف شاعرہ

نام	رانی بانو
ولدیت	حاجی الطاف حسین
مادری زبان	ہندکو
شائع شدہ کتاب	کچی مٹی دی خوشبو (شاعری)
پیپر رائیٹر	روزنامہ مشرق پشاور
ایڈریس	کائنات ہاؤس، گلی نور مسجد، سٹریٹ نمبر ۳
	عمار کالونی، جتہ غلام، دلہ زاک روڈ، پشاور

فہرست

نمبر شمار	عنوان	صفحہ
1	”سنی مہندی دی خوشبو“	11
2	دو اپراگہ	12
3	ہندکو زبان دے بیگماتی لہجے وچ بک تازہ ہوادی خوشبو (ڈاکٹر نذیر تبسم)	14
4	رانی بانو بک جینوئن شاعرہ	17
5	رانی بانو نونوں مبارخاں	21
6	رانی زبان دی شاعرہ	22
7	حمد: میرے اللہ میرے والی	24
8	نعت: کہیہ کہیہ اوکھے ویلے آئے وت بھی رہیا نام نبی دا	25
9	نعت: کسے ہورنوں میں کیوں بلاواں	26
10	مرثیہ: پیاری پیارا میرا حسینؑ	28
11	مرثیہ: بک دے ٹوٹے چار ہوئے ون	30
12	پاکستان پاکستان	31
13	غزل: زبر پیش تے زیر نہ دیکھ	34
14	غزل: بک اللہ وے ساڈے نال	36
15	اباجی	38
16	ماں بولی داد عویدار	39
17	غزل: چلیاں اُس دریا دے کنارے	40

42	ہسدے چہرے	18
44	غزل: جدی تیری عادت پئی اے	19
47	غزل: خواہاں نوں بھی جیل ہوگئی	20
48	غزل: لال پھلاں دیاں پیتیاں ہوون	21
50	غزل: دل وچ چھپیاں سوئز دیاں کٹڑیاں	22
52	غزل: ہندکواچ نواں دور آں میں	23
54	غزل: پہل دانیرگا دل اوگلاں	24
55	غزل: میرے سر تے شال ای نینگئی	25
56	غزل: لہندی ہوئی ہتھاں دی مہندی	26
57	غزل: قسمت کھیڈی کہمنز کہیری	27
58	میرا شہر پشور	28
61	بہادر بچے	29
62	غزل: طعنے اُس دے چھریاں بنڑکے دل کلیجہ چیر گئے	30
63	غزل: کالی لوئی تے داغ نہ کوئی	31
65	ریل گڈی	32
67	غزل: تیرے پیارا رنگا ہوئے	33
68	نویں وہٹی	34
69	غزل: عشق دا قانون اے وکھرا	35
70	غزل: سوئزیاں چہرے والے لوگ	36
71	غزل: رستے دے وچ چل دے چل دے	37
73	غزل: بس ہک واری جانڑاں وے	38

74	غزل: کیہ لہنڑاں وے وچ بزار	39
75	غزل: پل پل ایہ دل تہڑ کاوے	40
77	غزل: اسی سارے کلمہ گوواں	41
78	غزل: آپڑے سورج چن تے تارے	42
80	غزل: پیار دی بین و جا کے دیکھ	43
81	غزل: میرے اندر کھول دے ون	44
82	غزل: سرتے ڈاڈی پیندی اے	45
83	غزل: باغاں وچ ہریالی اے	46
85	غزل: کہار دی چار دیواری اے	47
87	غزل: لمبی ایہ جدائی اے	48
89	غزل: دل نوں وڈا کرنا پیندے	49
90	نواں پاکستان	50
92	بڑھاپا	51
93	ماں تو صدقے جاواں	52
95	غزل: کالی رات اکھیاں وچ لنگی	53
96	غزل: باغاں دے وچ چٹے مور	54
97	غزل: تہرتی نوں خوشحال بنڑا دے	55
99	غزل: راتاں دے جگراتے کیتے	56
100	غزل: کیہہ پئی لینی ایں کنسو	57
102	غزل: باغ بہاراں پھل داسا یہ	58
104	غزل: میری نظر دا تہو کھا ایا	59

105	غزل: اکھیوں انہے کنوں ڈورے	60
107	غزل: کتنی لمبی تانڑی بنڑ گئی	61
108	غزل: تنے گچی بولی ماری	62
109	غزل: کونڑا کھیاں سی بولا وے	63
111	غزل: یاداں دی پر چھائی اے	64
112	غزل: منہ تے چُپ دے لگ گئے تالے	65
114	غزل: کسی نوں پرواہی نینگی	66
116	غزل: تیری مٹگاں خیر وے ماہیا	67
118	غزل: جکرو تیر دے نال کماں وے	68
119	غزل: تسی جیتے اسی ہارے	69
120	غزل: چٹے ورنے چٹ ای چٹ	70
121	غزل: اندرو اپنوں کھانی آں	71
122	غزل: دل تے بڑا ہنیر اوے	72

.....

سنی مہندی دی خوشبو

”کچی مٹی دی خوشبو“ سی بعد رانی بانو دی شاعری دی دوسری کتاب ”سنی مہندی دی خوشبو“ ہندکو دے چمن اچ مہکاں کھلا ردی اوئی تو اڈے ہتھاں ئوں بی ہندکو دی خوشبوسی معطر کردی پئی اے۔ انہاں دی شاعری دی دونوں کتاباں اچ خوشبودا لفظ مشترک اے جیہڑا کتاب دے ٹائٹل تے بوہت اچھا پیا لگدے۔ خوشبودی تکرارئل مؤں اُردوزبان دے نامور شاعر محسن احسان یاد آندے پھین جہاں نے آپڑے ہر مجموعہ کلام داناں ”نا“ سی شروع کیٹا ایالینی ”نا تمام“، ”نا شنیدہ“، ”نا رسیدہ“، ”نا گزیر“۔ محسن احسان دی شاعری داسفر ”نا“ سی تا ضرور شروع ہو یا لیکن انہاں دی شاعری بڑی دور تکل گئی تے انہاں دے کئی مجموعہ کلام شائع ہوئے تے شاعری ئوں ہر خاص و عام نے پسند کیٹا۔ میں چاہنا واں کہ رانی بانو دی شاعری دی خوشبودا سفر بی دور تکل جاوے تے ایہہ شاعری دادوسرا پڑاؤ مزید خوشبوداں لے کے سامنڑے آندار بہوے۔ انہاں دی شاعری اچ حساسیت دے نال نال جذبات دابی بھر پور اظہار الفاظ دے مناسب چنواؤ دے نال ہوندے۔ شاعری اچ غنائیت دا عنصر بی بھر پور طریقے تل نظر آندے۔ خوشبودے لفظ دے حوالے تل اُردوزبان دی نامور شاعرہ پروین شاکر داناں سامنڑے آندے جیہڑی کہ ادبی دنیا دا درخشندہ ستارہ اے۔ میری دعاوے کہ رانی بانو بی پروین شاکر ونگرو ہندکو ادب دے وچ بی اوئی نام حاصل کرے جیہڑا محسن احسان تے پروین شاکر ئوں حاصل اے۔

محمد ضیاء الدین

جنرل سیکریٹری

گندھارا ہندکو بورڈ پشاور، پاکستان

ذو پراگہ

جیدی ہندکو اسی تسی بول نے آں کدھی کدھی منوں انج گلدے جکر وایہ کوئی مزمان زبان اے
 ، رکھ رکھاؤ والی، شعوری تے غیر شعوری طور تے باقی زبانوں دے لفظاں نال بوجھل بوجھل تے بناوٹی
 جی، اس دی وجہ ایہ وے کہ ساڈا دن بوت ساریاں زبانوں دے ورتا وے اچ گزردے تے بلا پوے
 اس فیشن تے، کہ ہنڑ تا کہار اچ آپڑے پچیاں نال بھی کوئی ہندکوئی بول دا۔ ہورتے ہور کہ زبانوں دا
 رکھوالا ساڈا ادب ساڈیاں نظماں تے کہاڑیاں بھی جکر و پڑھ لکھ کے تے اوپری اوپری تے مزمان
 مزمان لگ دی آن، منوں مقبول اعجاز اعجازی دی نظم ”تارا ویرا“ تے رضو گل دیاں ”مٹھے ڈنگ“ دیاں
 کچھ نظماں اچ ہندکو دا جہڑا سچا محاورہ، تہذیبی چٹھارہ تے ٹھاہ کر کے دل تے لگندے والا جس نظر آندے
 ہنڑ کہٹ ودھ ای ہندکو دے شعر و ادب اچ اس دا خیال رکھا جاندا ہے ہک واری۔ ہندکو دی ہک تنقیدی
 نشست اچ ہک گوی نے آپڑی ہندکو غزل پیش کیتی۔ دستور دے مطابق اُس غزل دی پرکھ پرچول کیتی
 گئی تے شاعرہ نوں کچھ مشورے بھی دتے گئے مگر دوستاں دی رائے نال اتفاق کرنے دے
 باوجود سارے رعایتی نمبر دے کے منے اس غزل نوں ہک اہم تے سوئزی غزل کہہ کے اس دی تعریف
 کیتی۔ وجہ صرف ایہ آئی کہ ہک زمانے بعد منوں ہندکو زبان آپڑے محاورے چٹھارے تے خوشبو دی وجہ
 نل مزمان نی کہار والی لگی آئی۔ وت ایوی خوشبو کھلر کے تے پہلے پراگے اچ ”کچی مٹی دی خوشبو“
 بنڑ گئی۔ ایہہ کڑی ہندکو دی شاعرہ رانی بانو آئی جس نے اپڑی ماں بولی نال آپڑا رو مینس تے فن دی
 ریاضت اسی طرح جاری رکھی اے تائیں ہنڑ دوسرا پراگہ بھی تیار اے۔ برے اس پراگے دے چوبے
 اچ مٹھے چولاں دی جگہ تے سنی مہندی اے جس دی خوشبو ماں بولی نال پیار کرنے والیاں دے مشام
 جاں اچ رچ بس جاسی، اس واسے کہ اس ”سنی مہندی دی خوشبو“ اچ ”پہاچی، ٹھیری، پوکھا، توئی، لاخو،
 ڈنگا، بخر، نام نموش، گین گیبا، گڑا کو، ٹاکو، چنچو تے منکر دی طراں دے کنیاں پراٹھ دے مگر سوئزے

لفظاں دی خوشبو بھی اے تے نالے کتیاں بے ساختہ شعر تے مصرعے بھی موجودان۔ چیزے رانی بانو
نے بڑی سہولت تے آسانی نال قلم دیاں سلائیاں تے اوٹڑے ہوئین، نمونے واسے ایہہ دو مصرعے
سنڈا کے میں سوانوں اس پراگے اچ شامل ہوٹڑے داسنیہ دیناں

:- سولہویں سال اچ پیروے ماہیا

:- تیرے دل دا کتنا زور اے

ناصر علی سیّد

2017 دے نومبر دی دوسری سویل

ہندکو زبان دے بیگماتی لہجے وچ ہک تازہ ہوادی خوشبو

بے شمار لکھاری ایسے ون جھیرے ہندکو دے اہل زبان ان برے اُناں نے آپڑی ماں بولی دا حق ادانی کیتا تے نہ ای اُناں نے آپڑی ماں دی نشانی اس بولی اچ کوئی تخلیق دا کارا کر کے کوئی وڈا کم کر کے دساوے۔ اُناں دے ذہن و دل اچ ہندکو دا مقام پہلا عینگا بلکہ اُناں نے اس زبان نوں پچھے تے سٹاوے تے ہور زبانوں لکھنویں تے فخر محسوس کیتا وے کہ اواردو تے انگریزی اچ جھما لکھ سک دین۔ اس گلے اُناں دے کہار ہندکو ہمیشہ نظر انداز کرنے دے سوگ وچ گئی رئی اے۔ کسی زبان یا بولی نوں معاشرے اچ بھتار دینا ہوے یا اس دا مانڑ وھاٹرا ہوے تاوڈے قلم کار اُس زبان اچ آپڑیاں لکھتاں سامنڑیں لیاندین۔ میر نیازی تے فیض احمد فیض نے پنجابی بھی وچ بھی شاعری کیتی اے۔ ایوی وجہ ائی کہ ہندکو زبان نوں ہنر تک بوت نقصان پہنچا وے۔ لکھاریاں دیاں اناں اداواں نال ہندکو تہذیب و ثقافت دے چہرے دے نقش گلے دیاں اکھیاں دی توجہ اپڑی طرف نی چھک سکے۔ پشور دے لوکاں نے آپڑی ماں بولی ہندکو نوں اُس دا حق نی دتا بلکہ آپڑی ثقافت تے تہذیبی ورثہ نوں بھی سرسٹ کے قبول کرنے سے سروانکار کردتا۔ برے اس دے باوجود کچھ ہندکو زبان دے اہل قلم ایسے ضرور سامنڑیں آئین جنہاں نے آکسیجن ٹینٹ اچ پئی ہوئی آپڑی زبان نوں آپڑے ساہواں دی گرمی دے کے آپڑے قدماں تے کھلوانڑیں دی کوشش کیتی اے۔ ایہ کوشش کرنے والے بوت ان جنہاں وچ ہک اہم ترین نام رانی بانو دا بھی شامل اے۔ جس نے جان بوجھ کے اس گل دی کوشش کیتی اے کہ ایسی ہندکو آپڑی شاعری دی اس دوسری کتاب اچ نی لکھی کہ جس وچ اردو زبان دا تڑکا لگا ہووے۔ ٹاواں ٹاواں اُس دیاں غزلاں وچ ہور زبانوں دے الفاظ بھی مل دین برے صاف دس دے کہ اُناں دے ایہ الفاظ شعری ضرورتاں دے تحت آپڑی سوئی دی نوک نال کاغذ اُتے سونڑپ

واسے ٹاکڑیں نوں چکے ون۔ اُس دی اس کوشش نل ہند کو لہجے دی خوشبو غیب نی جاندی بلکہ ہند کو دے لہجے دا پڑا اور تاوا کھل کے سامنڑیں آندے کہ جس اچ ملاوٹ داشک بھی نی پیندا۔ رانی بانو دا تعلق ملک خاندان نل ریاوے۔ کہندین کہ پشور دا والی وارث ملک خاندان ای ریاوے۔ ایہ خاندان ادھے سی زیادہ پشور دا مالک ایہ بلکہ پشور دے نزدیک آرا لار دے علاقیاں دی زمیناں جاسیداواں بھی اناں دے قبضے اچ رہیاں ون۔ ایہ خاندان زمیناں دے علاوہ اس زمین دیاں جڑاں وچ پیوست ہند کو ثقافت نالے تہذیب دا بھی امانت دار رہیاوے۔ رانی بانو دا ایہ کمال اے کہ اُس نے دم دیندے ہوئے ہند کو دے الفاظ نوں سری سچیدا کیتا وے۔ اولفاظ کہ جتاں نوں لوکاں نے استعمال کرنا چھوڑ دتا ایہ۔ او اس مقابلے اچ ہکلی ٹینگلی برے نمایاں ضرور اے۔ اُس نے ہند کو زبان دا چھنڈا چکا ہوئے تے زبان دے چٹارے نال شعر کہندی اے۔ اُس دی شاعری اچ فکر تے فلسفہ دے کرشمے ٹینگے تے نہ اوسیا سی موضوعات نل کھیداں کر دی اے کہ جکرو ہوو لوک کر دین تاکہ اناں دا ٹھکا پڑھنے والیاں تے رہوے برے اس دی شاعری اچ زبان دا جس ضرور موجود اے جزا آپڑا ہک مزہ وے۔ ہاں معاشرے دے تے خاص طور تے آپڑے گیر گردار پھیلے ہوئے مسائل دا بیان ضرور کر دی اے اوزیادتیاں جھڑیاں روا رکھیا جاندیاں ون۔ اُنے خاص طور تے کڑیاں تے رناں دے حوالے نال کچے کچے جذبات محبت سی پھرے احساسات آپڑی شاعری دے کینوس تے مختلف رنگاں دی شکل اچ کھلا رے ہوئیں جدو اُس دی ایہ کوشش ہند کو شاعری دے وال سنواری اے تابوت اچھا لگدا وے۔ او آپڑی شاعری اچ معصوم بھی لگ دی اے تے مظلوم بھی محسوس ہوندی اے۔ ہک چیز نوٹ کرنے دے قابل اے کہ اُنے آپڑی شاعری اچ ہند کو دے بڑے نویکلے تے منفرد الفاظ استعمال کیتے ون۔ اُس نے نویکلے قافیہ بھی استعمال کیتیں جس سی اُس دی شعری مہارت دا پتا لگدا وے۔ منوں ایہ حریانی ضرور اے کہ انے آپڑیاں ساریاں غزلاں، نظماں، تقریباً ہک ای وزن تے ہک ای بحر اچ کہیاں۔ اگر اس نے آپڑے آپ نوں منواٹراں وے تا اُس دی شاعری اچ نویں سی نواں موضوع ہونٹراں چاسیدا وے تے نالے شعری روایت نوں بھی نال لے کے چلے تے اس نال لگے بندھے ہوئے ہوو تھانے بھی پورے کرے۔ اس